

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

שבת פרשת מקץ
חנוכה

גליון י"ב (תר"י)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טרוי עוועניו

ה' תהא שנת נפלאות בכל

שנת הצד"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ושנים לברואה

בי"ה

שבת פרשת מקץ

חנוכה

ה"י תהא שנת נפלאות בכל מכל כל בינה בהם בו בה
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

שיחות

- "בית יעקב ובית יוסף" 4
שותפות ישכר וזבולון - חלוקת הש"ס 6
זה אינו יכול וזה אינו יכול בחלוקת הש"ס 9
מצוות בטלות לעת"ל (גליון) 10

חסידות

- הערה בתניא אגרת התשובה 11

פשוטו של מקרא

- כ"ב שנה שלא קיים יעקב כיבוד אב ואם 14

רמב"ם

- פתיחה לחלכות יסודי התורה פ"ג 16

נגלה

- כבוד שבת יהא ניכר 20
מוקצה מחמת שהוקצה מלהשתמש בו 22
אחרי רבים להטות - ב"ש ובי"ה 23

שונות

- מגילת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע 27

- 28 פרפראות מענינא דיומא
29 המשך תעריב
30 מים ואש מורכבים זה מזה (גליון)

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

ש י ח ו ת

"בית יעקב" ו"בית יוסף"

הרב טובי' בלוי
 ≈ מח"ס כללי רש"י
 ≈ ירושלים ת"ו ≈

(*) ב"משיחות ש"פ וישלח", אות י"ב: "וי"ל שהמעלה המיוחדת בדורנו זה מרומזת בהפטרה דפי' וישלח - "והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש גוי' וירשו הנגב את הר עשו גוי' וגלות גוי' עד **צרפת** גוי' ירשו..." מהחידושים של (יוסף וההמשך ד) "**בית יוסף** שבדורנו... לגבי הדורות שלפניו לדורו של רבינו הזקן... נעשה הפצת המעיינות חוצה... עד לחוצה שאין חוצה ממנו, כמדינת **צרפת**, אשר, בזמנו של רבנו הזקן... להיותה תחתון למטה (ועד כדי כך שרבנו הזקן חשש לנצחונה של צרפת כו') ודוקא בדורנו זה ע"י "בית יוסף" נעשה גילוי והפצת המעיינות גם במדינת צרפת" וכו'.

בפשטות מתבטאת שלימות הבירורים דדורנו ("בית יוסף") בכך שהפצת המעיינות הגיעה גם לצרפת שהיא "חוצה שאין חוצה ממנו" ו"תחתון למטה", דור שלא היה בימי רבינו הזקן, ימובן שיש לבאר מה היה החשש בימי אדמו"ר הזקן, ומדוע היתה צרפת בדרגה כ"כ תחתונה, והעיקר - מה הקשר של זה לכללות תוכן השיחה וכל הנאמר עד סעיף זה בענין השלימות דלעת"ל שכנס"י (הלבנה) אינה צריכה לקבל כביכול מהקב"ה שהלבנה היא כמו החמה "כתר אחד לשניהם" ומתגלה שישראל וקוב"ה כולא חד".

ויתכן להסביר בהקדמת בירור החשש של אדמו"ר הזקן מצרפת. ומבואר הדבר במכתבו הידוע של אדמו"ר הזקן (אג"ק אדה"ז, עמ' ק"נ): "באם שינצח ב"פ (=בונפארט) יורם קרן ישראל ויורבה העושר בישראל אבל יתפרדו ויתנתקו לבן של ישראל מאביהם שבשמים, ובאם שינצח א' (=אלכסנדר) יושפל קרן ישראל ויורבה העוני בישראל, אבל יתענגו ויתקשרו ויתחברו לבן של ישראל לאביהן שבשמים" וכו', ע"ש.

מעיון קל בדברים מתברר כי ביסודם קיימת ההנחה שריבוי של חומריות והשתקעות בעניי עוה"ז הוא באופן טבעי סתירה לרוחניות, כמבואר גם בכו"כ ספרים של הראשונים, וכן בדא"ח (וראה לדוגמא תניא קדישא פרקים כ"ט ול"א ובכ"מ, ובלקוטי שיחות חלק א', עמוד 68), וכן מכו"כ פסוקים בתורה ובני"ך ומאמרי חז"ל וכו'. ואכן, ההיסטוריה הוכיחה את צידקת אדמו"ר הזקן בכך שהחופש והעושר ושיוון הזכויות של מערב אירופה ואמריקה הביאו כמעט לניתוק עמנו במדינות אלה, משך כ-150 שנה, מתומ"צ, משא"כ במדינות מזרח אירופה והמזרח התיכון, כידוע ומפורסם (בחינת הזית שכל מה שכותשין אותו נותן שמן וכו').

אמנם עם התקרבו לימות המשיח, שאז תתגלה מעלת הגוף ועד כדי היותו במעלה גבוהה יותר מן הנשמה, וכפי שהדברים מתגלים ומתבארים בתורת החסידות, שהיא מעין הגאולה השלימה, הרי שגם העושר והחופש הגשמי לא רק שאינם סותרים לעניי האלוקות אלא אדרבא, וכמבואר בשיחה הנ"ל (וכן בלקו"ש ח"א המצויין לעיל, ע"ש, וב"משיחות ש"פ ויצא" סעיף י"ז ע"ש ובכו"כ מקומות), ועיין גם במאמר ד"ה פדה בשלום שבקונטרס י"ט כסלו תשנ"ב, בסופו.

ויומתק בזה לשון הכתוב "בית יעקב אש ובית יוסף להבה", יעקב אבינו אמר "מעט ורעים היו ימי חיי" ואילו יוסף היה משנה למלך וכו' (כמבואר ענינם בדא"ח בכ"מ). האש הוא ההעלאה ממטלמ"ע לפני שהיא מכלה את הפתילה, שהיא משל לחומריות, ואילו הלהבה היא כאשר כבר עולה ומתעלה גם החומריות (וראה למשל בסידור אדה"ז, שער הק"ש, דף פ"ב עמוד ד': "שכל מה שהפתילה כלה ונכללת באש יותר יגבר בה **שלהבת** האש ויכנס בה **בתוך תוכה**" וכו').

אגב יתכן לבאר דברי אדה"ז בתחלת מכתבו הנ"ל (בענין מלחמת רוס"י - צרפת), וז"ל: "כך למדו רבותינו ז"ל, אורחא דארעא למישבק משכא וגולפא למארי דאושפיזא", ופירש המהדיר (דאג"ק): "ר"ל שצריך להכיר טובה לרוסיא", אבל עפ"י האמור יובן המאמר ביתר עומק, והוא ע"ד פתגם רבוה"ק: "רק גופותינו נמסרו לגלות אבל לא נשמותינו", דהיינו - כאשר עומדת השאלה מה לתת לשליטת ה"אושפיזא", שאצלם אנו נמצאים בגלות (כאורח נטה ללון - עד כי יבוא שילה), אנו רשאים למסור לו אך ורק

את הגוף (כפירש"י: גולפא - קנקן של חרס, ומשכא - עור בהמה), את הכלי, ולא את התוך, וד"ל (ברם עתה המצב שונה, כנ"ל).

ולכללות הענין הנ"ל ראה לקוטי שיחות, חלק כ"ה, עמודים 213 והלאה, על שני אופני הצלחה, וההצלחה הגדולה יותר שהיתה אצל יוסף היתה בגלל היותו בביטול מוחלט אל הקב"ה וע"י כך רואים הכל ש"מאת ה' היתה זאת", ובהערה 10 שם משמע שזה הבדל בין נס המלוכש בטבע לנס גלוי, אשר כידוע הוא באופן של "נפלאות". ועל פי זה יובן הקשר בין כללות תוכן השיחה לביאור ענין ה"נפלאות" של שנה זו שמבואר בסעיף י"ג שבשיחה (דפ' וישלח הנ"ל), שזה אותו ענין ממש של בירור "צרפת" וכי' ע"י "בית יוסף".

וראה זה פלא: "בית יוסף" בגימטריא: "נפלאות" (עה"כ).

אגב: לכללות הקשר בין "בית יוסף" לצרפת - ראה "ימי מלך", חלק א', מפרק י"ב והלאה, אך בעיקר בעמודים 451 - 452 שם, וכן ראה שם עמ' 389 למעלה.

ועוד להעיר כי נשיא חב"ד הראשון שביקר בצרפת (ואחריו כולם) היה כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, כידוע, שהאושפיזא שלו הוא כמו של יוסף (ראה "ממעייני הישועה").

* ע"י במשיחות לפ' וישב ש.ז.

המערכת

~~~~~

שותפות ישכר וזבולון - חלוקת הש"ס

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
~ ר"מ בישיבה ~

בקונטרס ע"ד חלוקת הש"ס בייט כסלו (סעי' י"ב) מבאר אחד מן המעלות שישנה בחלוקת הש"ס וז"ל: וי"ל יתירה מזה: אפילו מי שביכלתו לסיים בפ"ע כל הש"ס בשנה אחת הרי קודם הלימוד יכול הוא לזכות ולתת חלק בתי"ת שלו לאחרים, (שו"ע יו"ד ר"ס רמו) ובנדו"ד הרי כאו"א מהמשתתפים בודאי רצונו ב(זכות) לימוד כל הש"ס כולו, ובמילא מקנה ומזכה לכאו"א

מהמשתתפים בלימודו, ובפרט שלא יחסר לו עי"ז, כי זהו עי"ד המדליק נר מנר. ואדרבה עי"ז הוא מקבל גם המעלה שזיכה את הרבים בלימוד תורתו (ואולי י"ל שע"י"ז יש בזה גם המעלה של ת"ת ברבים). עכ"ל. (וזהו גם מ"ש באג"ק הנדפס שם ע' 27). (אלא דלכאורה צריך ביאור מ"ש בהקונטרס "אפילו מי שביכלתו לסיים בפ"ע כל הש"ס כולו" דמה זה שייך למ"ש אח"כ שיכול הוא לזכות כו', (ובא בהמשך ללעיל מיני' דזה אינו יכול וזה אינו יכול הוה כ"א כעושה כולו), דבפשטות משמע דכיון שהוא יכול ללמוד כל הש"ס ואינו לומד, הרי זה צ"ל חסרון אצלו דלא הוה כאילו לומד כולו, וא"כ מהו ההמשך שהוא מזכה לאחרים, ועוד דהעיקר הוא שהאחרים אינם יכולים בלי הוא, במילא ה"ז כאילו הוא עושה כולו, כיון דבלעדו אי אפשר, וא"כ למה נימא דאם הוא יכול ה"ז חסרון אצלו, וראה שבת צגא, בתוד"ה אמר מר, ואולי הכוונה שהוא יכול בעצמו, וא"כ האחרים הם בגדר מסייע דאין בהם ממש, כמבאר בשבת שם, לזה אומר דמ"מ הוא מזכה אותם כו', אלא דלא משמע דזהו הכוונה, ובהמכתב הנ"ל לא הזכיר מזה, אלא שיש מעלה בחלוקת הש"ס שכאמ"א הוא מזכה קודם ללימודו גם לאחרים וצ"ב).

והנה לעיל צויין המקור לזה בשו"ע יו"ד ר"ס רמ"ו וז"ל המחבר שם: ומי שא"א ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטירדות שיש לו יספיק לאחרים הלומדים, עכ"ל. והרמ"א מוסיף ע"ז וז"ל: ותחשב לו כאילו לומד בעצמו (טור) ויכול אדם להתנות עם חבריו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלוק עמו בשכר, עכ"ל.

והנה בקובץ ויהי בישרון מלך (וכן בקובץ מורי' שנה י"ב גליון א ד) האריך בענין זה דשותפות ישכר וזבולון המחבר משה פיינשטיין ז"ל, דמבאר שיש כאן פלוגתא בין המחבר להרמ"א, דהרמ"א שהביא הדין דיש **להתנות** עם חבריו וכו', וגם דזה נחשב כאילו לומד בעצמו סב"ל דא"י ענין של צדקה אלא דזהו"ע של שותפות ממש, שזבולון נתן לישכר כל שכר הפועלים בהשדות וכל מה שה"י צריך ישכר להשלים בהמלאכות, וישכר נתן לזבולון מחצית שכר תורתו, וזהו רק באם התנו כן מעיקרא, אבל בלא התנו לא, ולכן ה"ז כאילו לומד בעצמו כיון שהם שותפין ממש, וגם זהו רק אם חולקים שוה בשוה, ולא באופן אחר, וכמ"ש בשי"ד שם, משא"כ להמחבר שלא הזכיר דה"ז כאילו לומד בעצמו לא סב"ל דזהו"ע של שותפות, ויש לו חלק בלימוד

התורה, אלא שיש לו שכר גדול שגורם שילמדו תורה והוא שייך להמצוה דילמד תורה לאחרים מקרא דואותי צוה ה' ללמד אתכם, ולא נאמר כלל שיעור להספקתו לאחרים הלומדים, אלא דלפי מה שהוא מספק לאחרים ה"ה מקבל שכר, עיי"ש באריכות גדולה, ועיי"ש בשו"ת אפרקסתא דעניא סי' נ"ז שכתב כעין זה דלפי הרמ"א יש כאן התחייבות מוחלטת מאחד כלפי חבריו כדין שותפות במשא ומתן, דמה שמרויח מרויח באמצע, ואינו יכול לחזור בו בתוך זמן השותפות, ושיש לגבות גם בבי"ד, משא"כ לפי השו"ע אי"כ דין שותפות ויכול להחזיק לכל מי שרוצה משא"כ לפי הרמ"א דאינו יכול הבעה"ב לתת מחלקו לאחר עיי"ש, ועיי"ש גם בשו"ת חמדת צבי ח"ג סי' ל"ג, וח"ד סי' ס"י מי בענין זה, ובשו"ת משיב דבר להנצי"ב ח"ג סי' י"ד ועוד.

ובנוגע לעניננו, הנה בהקונטרס משמע דעיי"ש שמזכה לאחרים לימודו במסכת זו, ה"ז ענין של **לימוד כל הש"ס** בכאוי"א משמשתתפים, ולפי הנ"ל ה"ז שייך רק אם התנו כן מעיקרא, ושהם שותפין ממש, ואין זה סתם שמזכה אחר בלימודו, ולכאורה לא מצינו שמתנין כן, גם יש לחלק דרך שם שישכר לא ה"י יכול ללמוד בלי זבולון, לכן שייך שותפות ביניהם משא"כ הכא דכאוי"א יכול ללמוד מסכת גם בלי השני אולי לא שייך דין זה?

והגרמ"פ כתב שם שהלומד מפסיד חצי משכרו, דממ"ש הרמ"א "ויחלוק עמו בשכרו" סתם חלוקה הוא שוה בשוה, ואינו דומה להדלקת הנר שמדליקין ממנו נרות הרבה ולא נמטע מאורו, דהא הנר דלימוד התורה לא ה"י אפשר אלא בלימוד התורה ובמזונות לכל צרכי האדם שלא ה"י להדליק באחד לא בישכר הרוצה וראוי ללמוד תורה, משום שה"י צריך לעבוד הרבה זמן, ולא בזבולון שכל עסקיו הוא להשגת מזונות וכל צרכים ואין לו זמן ללימוד, ובהכרח להדלקת נר התורה לשניהם, וחולק השו"ת אותו בין שניהם עיי"ש, אבל בהקונטרס כתב דאינו נחסר לו כלום דה"ז כמדליק מנר לנר.

אבל ראה ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ד שכתב באחד שאינו יכול ללמוד טעמי הלכות יקבע עתים לדעת השו"ע וכו' ושאר כל היום יעסוק במשא ומתן כדי שיוכל להחזיק ידי ת"ח שהם לומדי תורה יום ולילה עד שיודעים הלכותי בטעמיהן על בורין ויהא נחשב לו **כאילו למד כן ממש בעצמו**, ותורתם נקראת על שמו כמו שפירשו חכמים בפסוק שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך כו'.

ע"כ. הרי מבואר כאן דאפילו בלי תנאי שותפות ה"ז נחשב כאילו לומד בעצמו, ושלא כהגרמ"פ, וע"י גם שו"ת אבקת רוכל להב"י סי' ב', ובשו"ת מנחת יצחק חלק ח' סו"ס פ"א שכ"כ.

ובנוגע למה שנתבאר דה"ז כמדליק מנר לנר ולא נחסר ממנו כלום ראה גם בס' ראש דוד להחיד"א פ' משפטים שכתב: אם שכיר הוא, רומז לחכם שנשכר מן עשיר אחד שעשו שותפות על דרך ישכר וזבולון לא תימא שחצי שכרו שלוקח העשיר נגרע מן החכם לא כי, כי אוצר ה' מלא כל טוב לתת לאיש העשיר כדרכיו חצי שכר הלימוד ולחכם כפרי מעלליו ישיב לו בשלימות וזה בא בשכרו משלם ע"כ. אבל ראה שם הפ' קדושים שנסתפק בזה, וע"י גם בס' מדבר קדמות מערכת מ' אות ל"ו.

וע"י בס' צפנת פענח (דרשות על התורה לר"י מטראני) פ' תצוה שכתב דתמיהה לומר שזה שלמד ב' מסכתות דנותנים לו רק שכר מסכת אחת, דלמה יגרע זכות הלומדים בכך אם לא ה' אפשר ללמוד בענין אחר עי"ש. וע"י בס' פרדס יוסף ח"א פ' תולדות דף קע"ה מ"ש שם בארוכה בענין זה, וכ"ז כתבתי בחפזי להעיר, ואכתי יל"ע יותר בביאור ענין זה.

~~~~~

זה אינו יכול וזה אינו יכול בחלוקת הש"ס

הת' יוסף יצחק הלוי לוי

≈ תלמיד בישיבה ≈

≈ וחבר המערכת ≈

בקונטרס ע"ד חלוקת הש"ס בייט כסלו (סעי' י"ב) כתב שע"י השתתפותו והצטרפותו גם עוד כמה מישראל בחלוקת הש"ס יש לו שייכות גם ללימודם וחלק בו, ע"ד שמצינו בהלכות שבת ששנים שעשו יחד מלאכה שאחד אינו יכול לעשותה לבדו, שניהם חייבים, דחשיב שכל אחד עשה את המלאכה כולה כו' ועד"ז הכא עי"ש. וראה גם בס' נפש ח"י להגר"ר מרגליות סי' תקנ"א שכן כתב.

וקשה לי, לפי מ"ש הרמב"ם (הל' שבת פ"א הט"ז) דהדין דזה אינו יכול וזה אינו יכול חייב, ה"ז באופן שעשו אותה בשותפות מתחילה ועד סוף, דמשמע דדין זה הוא רק כשעשו כל

המלאכה ביחד, כגון שעקרו והוציאו והניחו ביחד, אבל בזה עוקר וזה מניח אף דהוה זה אינו יכול וזה אינו יכול לא אמרינן כן, וכ"כ בסי' יד המלך ריש הלי' שבת שכ"כ, וא"כ בנדו"ד שכאו"א לומד מסכת אחרת לכאורה הרי זה דומה לזה עוקר וזה מניח, ולמה נימא דהוה ככאו"א לומד כולו?

ואבקש מקוראי הגליון לעיין בשאלה זו ולתרגם.

~~~~~

מצוות בטילות לעת"ל (גליון)

הרב שלום דובער הלוי וויינבערג

≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א בקנזס סיטי ≈

בהגליון דהעו"ב דש"פ וירא (ע' 5 ואילך) מחדש הריד"ק שי' שקיום המצוות בימוה"מ אצל הצדיקים ש"קמים מיד", והא באופן "דמציות המצוה" ולא בגדר "ציווי להאדם" כיון שכבר נעשו "חפשי למעליותא" מן המצוות. ועפ"י רוצה לתרגם מה שהקשו רבים: איך מותר לעשות תכריכין מבגדי כלאים, הלא אפשר שהבגד יהא על אי' מהצדיקים ש"קמים לאתרי". עיי"ש בארוכה, (ועייג"כ בגליון פי' ויצא ע' 8 ואילך).

ולכאוי' דבריו צריכים עיון. ובהקדים, ועכ"פ בקצרה: דבנוגע לענין פעולת ושלמות "דירה בתחתונים" מצינו ביאורים שונים. לפעמים מבואר שעיקר דב"ת הוא בזמנה"ז וביחוד בזמנה"ג: לפעמים מבואר שעיקר ענינו יהא בימוה"מ: ולפעמים מבואר ששלמות הענין יהא דוקא בזמן תחה"מ.

והססבר בזה לכאוי' פשוט, והוא, שזה תלוי באם נקודת המבט הוא על הפעולה, הפועל, או הנפעל. מצד גדר התחתון - הדירה **בתחתונים**, הרי"ז בזה"ז בכלל ובמיוחד בזמן הגלות, שאז מצב העולם הוא באופן "שאין תחתון למטה הימנו". מצד הפועל - בניי העושים הדירה עיי' פעולותיהם, הרי עיקר שלמות העשי' הוא בימוה"מ דוקא. (וע"ד החילוק בין "דירה" ו"ליכטיקע דירה"), ומבחי' הנפעל, הרי"ז בזמן תחה"מ דוקא, שאז יגיע העולם לשלימותו, וכי'.

והנה לכאוי כמו"כ הוא ביחס להג' זמנים דקיום המצוות, ישנו היתרון בקיום המצוות בזמנה"ז דוקא, מס"נ "בענקען נאך די גלות טעג", כו' ישנו יתרון בקיום המצוות ביממה"ש "ושם נעשה לפניך כמצות רצוניך" - שלמות קיום מצוות בגדר "ציווי להאדם". וישנו היתרון דקיום המצוות בזמן תחיה"מ - שלמות קיום המצוות בגדר "מציאות המצוה"

ולכאוי הרי"ז ג"כ ביאור הענין למה "צדיקים קמים לאתרי", היינו שעיי"ז זוכים לעשיית המצוות ולדב"ת בכל ג' אופנים הנ"ל (ואדרבה: צ"ל מה עם אלו שאינם במדרג צדיקים, האם (ח"ו) יגרעו חלקם ולא יזכו לשלימות קיום המצוות דימיה"מ ואולי, מכיון שכל ישראל עומדים לתחי' במדרגת צדיקים (וכמבואר בתשו"ב סי' ח') אואפש"ל שבאמת כל ישראל יזכו גם לשלימות קיומה"צ דימיה"ש (שהרי גם ב"קמים לאתרי" של צדיקים ישנם חלוקי זמנים עיי"ש סי' י"א) אלא דלפיי"ז צ"ל הגדר דתחיה"מ אחרי שכבר קמו כולם בימיה"ש, ואולי ענינו הוא מה ש"חוזרים לעפרם". ואכמ"ל)

עכ"פ, היוצא מהנ"ל הוא אשר קיום המצוות דצדיקים ש"קמים לאתרי" הוא לכאוי באופן ד"ציווי להאדם" ולא "מציאות המצוה". וא"כ שוב מתעוררת השאלה דלעיל בנוגע קבורה בתכריכי כלאים. ומסיימים בטוב.

ח ס י ד ו ת

**הערה בתניא אגרת התשובה פרק ד'
בעניני "כרת" ו"מיתה בידי שמים"**

הרב בן ציון ריבקיין
≈ ס. לואיס, מיזורי ≈

א) הנה באגרת התשובה פרק ד' מתחיל אדמוה"ז נ"ע לבאר ענינו של "תשובה תתאה" ו"תשובה עילאה", ומקדים זה בביאור החילוק בין "כרת" ו"מיתה בידי שמים" וז"ל שם: "שצריך להקדים מה שמבואר מהכתוב ומדברי רז"ל ענין הכרת ומיתה בידי

שמים כשעבר עבירה שחייבין עלי' כרת הי' מת ממש קודם חמשים שנה, ובמיתה בידי שמים מת ממש קודם ששים שנה וכו' ", ע"כ. והיינו שהחילוק בין "כרת" ל"מיתה בידי שמים" הוי דב"כרת" הי' מת קודם חמשים שנה, ובמיתה בידי שמים הי' מת ממש קודם ששים שנה.

ויען שיש כמה שיטות בביאור ההבדל בין "כרת" ל"מיתה בידי שמים" שמת' על עצמי לברר ולהבהיר ענין זה עד כמה שידי משגת. ואף שהרבה מענינים אלו ידועים להרבה מאנ"ש שי', הרי אמרו רז"ל (חגיגה ג' ע"א) אין בית מדרש בלא חידוש. וגם ידוע פירושו של כ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע "ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי" (אבות ה' ז') דהיינו על נקודה קטנה וכו', וכידוע.

(1) שיטה ראשונה בזה היא שיטת ירושלמי בפ"ב מביכורים דכרת הוי בן חמשים ויליף ל"י מדכתיב אל תכריתו את שבט הקהתי ועבודתם עד חמשים שנה. ומיתה בידי שמים הוי בששים כמתי מדבר דכתיב יתמו ושם ימותו. וכשיטה זו ג"כ משמע במס' שמחות פ"ג ה"ח: **מת פחות מחמשים מת בהכרת**, לחמשים ושתים שנה זו היא מיתה של שמואל הרמתי, מת לששים שנה זו היא מיתה וכו', ע"כ. ומשמע בהדיא **שפחות** מבן נ' שנה זו היא כרת, וכן הכריע רה"ג נ"ע וכפי שהבאתי לעיל. וע' תד"ה אשת אחיו (יבמות ב' ע"א) שהריב"א ס"ל כשיטה זו. וכן הכריע רה"ג נ"ע באגרת התשובה כנ"ל.

(2) שיטה שני' בזה היא שיטת תד"ה כרת (שבת כ"ה ע"א) ש"כרת" מת לפני ששים שנה, ו"מיתה בידי שמים" מת אפי' אחרי ששים שנה אבל מת מוקדם בעבור עון זה, ושיטה זו מיועדת ע"פ בבלי גמ' מועד קטן כ"ח ע"א דקא': מת בחמשים שנה זו היא מיתה כרת, חמשים ושתים זו היא מיתתו של שמואל הרמתי, ששים זו היא מיתתו בידי שמים וכו', **אמר רבה מחמשים ועד ששים שנה זו היא מיתה כרת**, והאי דלא חשיב להו (פרש"י בהדי כרת ור"ל דבברייתא לעיל תאמר מחמשים ועד ששים זו היא כרת) משום כבודו של שמואל הרמתי, רב יוסף כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן אמרי **נפקי לי מכרת** ע"כ. ומשמע מכל סוגיא זו ש"כרת" הוי אם מת לפני ששים שנה.

וכשיטה זו כתבו תד"ה אשת אח, שאחרי שהביאו הירושלמי שהבאנו לעיל כתבו "וחולק על ש"ס שלנו דבמו"ק אמרי' מני ועד ס' זו היא מיתת כרת ונוכל לומר לפי ש"ס שלנו דמיתה בידי שמים אחר ס' וקודם זמן כרת וכו'", ע"כ. ולשונם מגומגם קצת. אך, בפסקי תוס' מבואר שכוונתם כדי תוס' במס' שבת וז"ל הפסקי תוס' "כרת עד ס' שנה ומיתה אחר ס' וקודם זמנו", עכ"ל.

3) שיטה שלישית בזה היא שיטת רש"י במס' שבת דף כ"ה ע"א ובמס' חולין ל"א ע"א דס"ל ש"כרת" זרעו נכרת ג"כ, ו"במיתה בידי שמים" אין זרעו נכרת ג"כ. ולגבי הגיל של מיתה, עיין בחידושי מהרי"ץ חיות ריש מס' יבמות שצ"ח לרש"י במס' תענית (ה:): שכי' לגבי מיתתו של שמואל נ"ב שנה שכתב "ולא כרת" ומשמע דבדרך כלל בגיל זה הוי כרת, וכפשטות הגמ' במו"ק כ"ח שעד בן ששים שנה הוי כרת וכל ההבדל בין "כרת" ל"מיתה בידי שמים" הוי אם זרעו נכרת אם לאו (ועי' בתוס' מס' יבמות שדנו בזה אם זרעו נכרת ג"כ אם לאו).

4) שיטה רביעית בזה היא שיטת הברטנורא (ס"פ הנשרפין) - ש"כרת" יש עליו עונש אחר מיתה אם לא עשה תשובה כראוי ו"מיתה בידי שמים" אין עליו עונש אחר מיתה אם לא עשה תשובה כראוי.

בסיכום: **ירושלמי** - מת לפני חמשים שנה כרת, מת לפני ששים שנה מיתה בידי שמים. **בבלי** - כרת הוי לפני ששים שנה, ולפי"ז צ"ל חילוקים אחרים בין "כרת" ל"מיתה בידי שמים". 1) מיתה בידי שמים הוי אחר ששים וקודם זמנו 2) כרת זרעו נכרת משא"כ מיתה ביד"ש 3) כרת יש עליו עונש אחר מיתה משא"כ מיתה ביד"ש.

ויש עוד להוסיף בענין זה שבעניני "כרת" ו"מיתה בידי שמים", עי' רמב"ן עה"ת ס"פ אחרי שהביא כמה מדריגות, ולפעמים מת ממש ולפעמים לא, וכבר הביאו הגר"י הלוי שליט"א בהערותיו לספרו הנפלא "שיעורים בספר תניא", קחנו משם. ועי"ע בחידושי מהרי"ץ חיות ריש מס' יבמות.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

המשך בענין "כ"ב שנה שלא קיים יעקב כיבוד אב ואם"

יוסף וואלדמן

≈ תושב השכונה ≈

בחלק פשש"מ בהערה בענין כ"ב שנה שלא קיים יעקב כיבוד אב ואם בפירש"י ד"ה ימים רבים (וישב לו, לד): נשאר השאלה: איך זה מובן כ"כ בפשטות עד שאין רש"י צריך לבארו, שנגזר על יעקב להצטער כ"ב שנים נגד כל הזמן כולו שלא כיבד את אביו?

והרי במצוות אביו הלך יעקב לחרן להתחתן, ולכל הפחות על חלק מזמן ההוא הי' לו ליעקב הצדקה לשהות בחרן והי' ראוי להיות מסולק מעונש על זה.

רוב שאלות המפרשים בנידון הנ"ל מסובבים סביב ציווי של יצחק ורבקה ליעקב לילך לחרן לקחת לו אשה.

"ומאחר שאביו ואמו שלחוהו לחרן לקחת לו אשה והוצרך יעקב לעבוד בהן י"ד שנה אי"כ לא הי' לו להתענש עליהם" ועוד שאלות מסוג זה.

מזה שרש"י אינו מתייחס לשאלה זו צריכים לומר שהדבר מובן בפשטות עד שלא הוצרך רש"י לבארו.

הנה, מפשטות הכתובים - עפ"י פירש"י - כל יסוד ושורש הילוך יעקב לחרן ושהותו שם - עד שנולד יוסף עכ"פ (י"ד שנה) - הוא בריחתו מן שנאת עשו אחיו שגרם לעצמו ע"י לקיחת הברכות ממנו (ע"פ ציווי רבקה).

ואם לא זה לא הי' יעקב הולך לחרן ע"פ פירש"י ד"ה ויספר ללבן (ויצא כט, יג): "שלא בא אלא מתוך אונס אחיו..."

וגם הצעת יעקב ללבן לשהות אתו שבע שנים בעד רחל הוא תוצאה מהכרח ישיבתו שם מפני עשו אחיו ע"פ פירש"י ד"ה

אעבדך שבע שנים (ויצא כט, יח): הם ימים אחדים שאמרה לו אמו וישבת עמו ימים אחדים... (שהמשך בכתוב שם "עד אשר תשוב חמת אחיך עד שוב אף אחיך ממך...).

ובלי הכרח יעקב לברוח לחרן לא היו שונים נישואי יעקב מנשואי אביו יצחק.

שלא ה' אליפז נוטל את ממנו וה' יעקב בא לחרן עם רכוש (בדומה לאליעזר עבד אברהם) וממילא ה' לקיחתו אשה משם בלי שיהוי וחזרתו לבית אביו- במשך ימים מספר (בדוגמא לנשואי יצחק).

זאת אומרת שמוכח מפשטות הכתובים ע"פ פירש"י שנישואי יעקב כשלעצמם לא ה' בהם כדי להצדיק פרידתו מאביו אף גם לחלק מהכ"ב שנים שה' יעקב נפרד מאביו.

וממילא בפשש"מ אין מקום לשאלה, "הרי שלחו אביו לחרן להתחתן".

וההכרח לברוח מפני שנאתו של עשו שהביא יעקב על עצמו (בציווי אמו) אינו יכול לשמש בתור הצדקה כלפי יצחק על פרידתו ממנו בתקופת חייו שה' זקוק לו ביותר

אבל אחרי כל ביאור הנ"ל נשאר עדיין בלתי מובן **בפשטות הענינים** ע"פ פירש"י בוישב (ד"ה ימים רבים לו, לה): אחרי שאמו **צווה ליעקב** לברוח לחרן **ולשהות שם** כדי להצילו מיד אחיו - ואפילו את"ל שלמרות הנ"ל כלפי אביו לא ה' כדי להצדיק פרידתו ממנו ושהותו בחרן - אבל כלפי שמיא גליא הכרח הגמור של בריחתו מפני עשו ע"פ ציווי אמו, וא"כ למה מגיע ליעקב **עונש** חמור של אבידת בני אהובו ממנו כ"ב שנים ?

מתוך כללי רש"י שהורונו כ"ק אדמו"ר שליט"א מתאים ששאלה זאת (שהוא בפשש"מ) יהי עליו באווארעניש מתוך דברי רש"י "ל עצמם.

ואי"ה בל"נ ההמשך בגליון הבאה

ר מ ב " ס

פתיחה להל' יסודי התורה פ"ג

התי"וסף יצחק קעלער
 ≈ תות"ל 770 ≈

(א) שכבת האויר המקיף את כדור הארץ נק' אטמוספירה

(ב) השמים הוא הספירה המקפת את כדור הארץ והאטמוספירה.

(ג) ברקיע השמים נתלו המאורות. מהם גופים חמים ובהירים המאירים מצד עצמם, ומהם גופים חשוכים שמקבלים אור מהגוף המאיר השוכן בקרבתם.

(ד) המאור הגדול הוא הגוף **המאיר** מצד עצמה הכי קרוב **לארץ** ולדרים עליה השמש. המאור הקטן הוא הגוף דחשוך (הירח - לבנה) הכי קרוב לארץ ולדרים עליה, שאר הגופים הנמצאים בשמים הנראים לעין שוכני ארץ נקראים כוכבים.

(ה) וישנם עוד חמשה גופים כדוריים חשוכים שמקבלים את אורם מהשמש, הנראים לעין [בלי עזרת הטלסקופ]. ואלו הן: כוכב, נוגה, מאדים, צדק שבתאי.

(ו) הגודל הנראה [לשוכני ארץ] של הגופים הללו, תלוי במדת ריחוקם מכדור הארץ ובמדת גודלם האמיתי.

(ז) קוטר השמש גדול מהארץ פי 110 פעמים וקוטר הארץ גדול מהירח פי 3.68 פעמים. נמצא קוטר השמש גדול מהירח פי 404.8 פעמים בקירוב. אך מרחק השמש מהארץ הוא פי 400 בקירוב ממרחק הירח מהארץ. ולכן גודל הירח הנראה לשוכני ארץ (כשאויר הלבנה קיימת במילואה) הוא כמעט כמו גודל השמש הנראה לשוכני ארץ.

(ח) כשיראה השמש לא יראה שאר הכוכבים.

(חוץ מן הלבנה שמחמת קירבתה היתירה לארץ נראית לפעמים בעוד השמש זורח).

(ט) השמים והארץ והמאורות הם גופים כדוריים. וכבר חילקו החכמים את העיגול לש"ס מעלות, והמעלה נחלקת לס' חלקים, והחלק נחלק לס' שניות (והשניה נחלקת לס' שלילשית).

פרק שני - תנועתם

(א) בשמים [וכל דצבאיה] סובבת 8 את כדור הארץ והאטמוספירה. בתנועה מתמדת שאין לה הפסק.

(ב) נוסף על כך יש למאורות תנועה עצמית שאינו תלוי בסיבוב הספירה השמימית [אך מכל מקום תנועת הספירה השמימית מניעה גם את המאורות הנמצאים בתוכה].

משל למה הדבר דומה לספינה הסובבת סביב אי עגול, ואדם נמצא בספינה ומהלך את הספינה בכיוון הפכי מהספינה].

פרק שלישי - גלגל היומי

(א) בכל מקום שיהי האדם על פני כדור הארץ יראה את המאורות (רק אם יהיה המאור בתוך מאה ושמונים מעלות שלו. תשעים מעלות לכל רוח. והוא הנקרא אופק).

(ב) הזמן שיראה בו השמש נקרא יום והזמן שלא יראה בו השמש נקרא לילה.

(*) מחמת עוצם ריחוקם מהארץ, הרי הם בטלים באור השמש (וכמאמר חז"ל "שרגא בטיהרא מאי אהני" - נר בפני השמש איזה תועלת יש לו)

ואף הכוכבים הקרובים יותר לארץ מקירוב השמש, מ"מ הם קטנים יותר אבל השמש הגם שהוא רחוק יותר מהכוכבים הנ"ל אבל הוא גדול בהרבה [וכנ"ל ס"ז] שזה תלוי גם במרחק וגם בגודל].

(ג) כשיהי' יום במחצה אחד של כדור הארץ יהיה לילה במחצית השני' של כדור הארץ.¹⁰

(ד) סיבוב הספירה השמימית על צירה היא הנקראת גלגל היומי ושני צירים יש לה: הציר הצפוני והציר הדרומי.

(ה) הרוח שבו זורח השמש בבקר נקרא מזרח, והרוח שבו שוקע השמש לעת ערב נקרא מערב.¹¹

(ו) כשיעמוד אדם ופניו למזרח ואחוריו למערב יהי' הצפון לשמאלו והדרום לימינו.

(ז) מציר הצפוני עד ציר הדרומי מאה ושמונים מעלות בצד מזרח ומאה ושמונים מעלות בצד מערב.

(ח) הקו השווה נמצא תשעים מעלות מציר הצפוני שהוא תשעים מעלות מהציר הדרומי.

(ט) גלגל היומי מסובב את כל צבא השמים סביב כדור הארץ ממזרח למערב התנועה העצמית של השמש היא ממערב למזרח.

(י) גלגל היומי עושה סיבוב שלם סביב כדור הארץ בקצת פחות מיום שלם (הכולל לילה ויום). ביום שלם הוא מהלך ש"ס מעלות ועוד נ"ט חלקים וחי' שניות.

(יא) התנועה העצמית של השמש היא יותר אטית. ומהלכן במשך יום שלם כ"ט חלקים וחי' שניות ממערב למזרח.

(י"ב) נמצא שבו בזמן שהגלגל היומי מסובב את השמש ש"ס מעלות נ"ט חלקים וחי' שניות ממזרח למערב. בו בזמן סובב גלגל השמש בתנועתו העצמית נ"ט חלקים וחי' שניות ממערב למזרח.

הערות

פרק ראשון

1) כדאיתא בגמרא פסחים דף ב, א שיש כוכבים הנראים ויש כוכבים שאינם נראים.

2) ולפעמים נקראים גם השמש והירח בשם כוכבים (כשהם נכללים ביחד עם כוכבים אחרים).

3) **וישנם עוד חמשה גופים כדוריים חשוכים** מהם עשויים מחומר מוצק (יסוד העפר) ומהם (שעכ"פ השכבות החיצוניות) עשויים מגזים (יסוד הרוח).

4) **קוטר השמש גדול מהארץ פי 110 פעמים** וכו' הערת הרב א. מ. הסופר בהערות וביאורים דפ' ויצא תשנ"ב. **ושם נסמן.**

5) ולשיטת תלמי שקוטר השמש הוא בקירוב 5.5 פעם קוטר הארץ נמצא שמרחק השמש מן הארץ הוא פי 20.24 ממרחק הירח מן הארץ

6) **ולכן גודל הירח....הוא כמעט כמו גודל השמש** לפיכך יהי' המאור מכדור הירח יתר מחציו [פירוש להל' קידוש החודש פ"א, ה"ג, ה"ד. עיי"ש].

7) **השמים והארץ....הם גופים כדוריים** שאין מרובע במעשה בראשית.

פרק שני

8) ההפרש בין סיבוב להקפה הוא שסיבוב מורה על התנועה (משא"כ ההקפה הוא (גם) במנוחה). וההקפה מורה על הקפה מכל צד (משא"כ סיבוב יתכן גם בדבר שאינו מקיף את המסובב מכל צד). ומכיון שהספירה השמימית גם מקפת את השכבה החיצונית של אטמוספירת הארץ מכל צד. הרי סובבת על צירה.

פרק שלישי

9) שנאמר ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה, ונאמר את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים וכבר נתבאר [פ"א ה"ח] שביום כשיראה השמש לא יראה שאר הכוכבים [עיי' שם].

10) שנאמר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ערב הוא התחלת הלילה [שנאמר מערב עד ערב תשבתו שבתכם] ובקר הוא התחלת

היום [ולדעת הרשב"ם הערב הוא סיום היום ובקר הוא סיום הלילה והכל הולך אחר החיתום] וכשה"י ערב במקום אחר ה"י בקר במקום אחר. ויום אחד הוא כשכבר ה"י ערב (לילה) ובוקר (יום) על פני כל החשך (הוא הגוף החשוך שאינו מאיר בעצם) אלא שבשלשה ימים הראשונים ה"י רק גוף אחד של אור ובלילה ה"י חשך גמור. אבל אחרי שנתלו המאורות הנה גם בלילה כשלא יאיר השמש יאירו הירח והכוכבים.

11) שנאמר והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים. לאותות זהו כיוון הרוחות שהאדם מכוון את הרוחות ע"פ המאורות. ורק אח"כ אפשר לקבוע המועדים ע"פ חידוש הירח (שנאמר ירח עשה למועדים) דתלוי הן בסיבוב השנתי של השמש והן בסיבוב החדשי של הלבנה כמו שיתבאר.

נ ג ל ה

כבוד שבת יהא ניכר

הת' יוסף יצחק אייווס
≈ תלמיד בישיבה ≈

בשו"ע אדמה"ז סי' רמ"ב סעי' י' כתב וזלה"ק "זכור את יום השבת לקדשו וגו' דרשו ב"ש שתהא זוכרו מא' בשבת שאם נזדמן לך לך יפה תהא מתקנו לשבת ואמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו ה"י אוכל לכבוד שבת כיצד מצא בהמה נאה לוקחה ואומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה לוקחה ומניחה לשבת כ"י אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שה"י אומר ברוך ה' יום יום יעמס לנו צרכינו ואף הלל מודה שכדברי ב"ש יותר נכון לעשות אלא שה"י בוטח בה' שבודאי יזמין לו לשבת מנה יפה מכל הימים".

וצ"ל, הא דהלל ה"י בוטח בה' אינו מפרש למה לא ה"י זריז בכבוד שבת כשמאי, דאף אם ה"י בוטח שבודאי יזמין לו מנה יפה מ"מ מצד כבוד שבת הו"ל ללקוח גם מיום א' מנה יפה לשבת.

ונראה לומר בדא"פ עפמי"ש בסי' רס"ב סעי' ה' וזלה"ק
 "וטוב ללבוש בגדי שבת מיד אחר שרחץ עצמו, לכן טוב לרחוץ
 סמוך לערב וללבוש בגדי שבת מיד כדי שילבש אותם סמוך לכניסת
 השבת ויהי' ניכר שבשביל כבוד שבת הוא לובשו"וכעין זה גם
 בסעיף רס"ג סעי' י', י"א, י"ד, ועוד, וע"כ סבר הלל שאף
 שכוונתו מנה יפה לשבת אף א' ואילך, הרי"ז כבוד שבת, מ"מ
 מעלה יש בקנותו בעש"ק שאז ניכר של כבוד שבת הוא קונה משא"כ
 אילו קונה מיום א' אפשר שלא ימצא טובה הימנו לאח"ז וא"כ אף
 דמכוון לכבוד שבת מ"מ בפועל הרי אינו ניכר שלכבוד שבת
 קנאו, ומ"מ קשה להלל שמא לא ימצא בעש"ק מנה יפה לשבת ע"ז
 הת"י שהי' בוטח בה' וכו'.

והנה יש לדייק מש"כ כ"ק אדמוה"ז "זכור את יום השבת
 לקדשו וגו' דרשו ב"ש"י "מהו ה"יגו' " ולכאוי' הוא מיותר
 לגמרי ועל מה מרמז, ועוד שה"ה פסוק שלם ואי"צ לכתוב כלל
 "יגו'" ובפרט דלקמן סי' רע"א סעי' א' כותב "מ"ע מה"ת לקדש
 את יום השבת בדברים שנא' זכור את יום השבת לקדשו" ולא כותב
 שם וגו'.

וי"ל שכוונת כ"ק אדמוה"ז בלשונו הטהור לרמז על המשך
 הכתוב (יתרו כ', ט.) "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"
 שהזכירה דשבת צ"ל ניכר בהוי' ימים של מלאכה, ולפי"ז בזה
 תלוי מחלי' ב"ש ובי"ה האם דורשים המשך הכתובים כנ"ל או לא,
 אך מ"מ מודה הלל שכן ראוי לעשות מצד כבוד שבת שמא לא יזדמן
 לו מנה יפה בעש"ק, ומ"מ הלל עצמו הי' בטוח שיזדמן לו וכו'
 וראה בקני' בעש"ק מעלה בזה שניכר שהוא לכבוד שבת.

והנה ברש"י עה"ת כתב "וכן פתרונו תנו לב לזכור תמיד את
 יום השבת שאם נזדמן לך חלק יפה תהא מזמינו לשבת" והקשה
 בשפ"ח וז"ל "הקשה הרמב"ן שזהו נגד ההלכה שהרי הלכה כבי"ה
 כו"י וז"ל הרמב"ן "בלי' יחיד היא שנוי' ואינה הלכה כו'
 והלכה היא כדברי בי"ה ", וברא"ם תי' שלא פלגי כ"א במאכלים
 ולא בחפצים וכאן כתב רש"י "חפץ יפה" ע"ש אמנם צ"ל מאיזה
 טעם יש לחלק בין חלק לחפץ דמאותו טעם די' לזכור את השבת
 ע"י קניית חפץ כן יש לזכרי' ע"י קניית מנה יפה וצ"ע, וע"ע
 ברא"ם ובגו"א, ואיכ"מ.

אמנם עפ"משי"כ כ"ק אדמוה"ז לא קשה כלל כי אף ב"ה מודה לב"ש שכן יותר נכון לעשות ואי"ז נגד ההלכה מ"מ אי"ז חיוב כ"א ש"יותר מכון לעשות" ע"ד מדת חסידות ואי"ז פשש"מ וא"כ איך מפרש רש"י כן ובפרט שכי"ז דרוש וכלשון כ"ק אדמוה"ז "דרשו ב"ש".

ויש ליישב בבי' אופנים (א) שלמד רש"י בפשטות שהפסוק זכור את יום השבת גוי' הוא המשך להבא אחרי' ששת ימים גוי' כלומר זכירה בגשמיות (דלא כהרמב"ן דס"ל דהוי' זכירה בלב דלא ס"ל הכי ב) בפסוק זה גופא מפרש זכור את יום השבת - כדי לקדשו והכוונה לפעולה של קידוש (ולא כהרמב"ן שזהו גופא מקדשו עיי"ש). וכ"ז בדא"פ.

מוקצה מחמת שהוקצה מלהשתמש בו

הת' לימא וילהלם

≈ ישיבה גדולה לונדון אנגלי' ≈

בשו"ע אדמו"ר סי' ש"ח סעיף ז' איתא: נמצאת למד ששלשה מיני מוקצה הם בכלים שנים מותרים בטלטול והשלישי אסור. מוקצה מחמת מיאוס ומוקצה מחמת שהוקצה אותו מלהשתמש מותרים, מוקצה מחמת חסרון כיס אסור.

והנה מוקצה מחמת מיאוס בוודאי הוא מותר כמפורש בשו"ע סי' ש"י סעיף א' אך צ"ל מהו הפירוש מוקצה שהוקצה אותו מלהשתמש, אם הפירוש הוא כמ"ש לעיל סעיף ג' וז"ל: ואפי' כלים שהקצה אותו מלהשתמש שום תשמיש וכו' מ"מ אם אינו מקפיד עליהם מלהשתמש בהם לא היסח דעתו וכו' ואם נפרש כך יש לעיין למה לא הזכיר אדמו"ר בסעיף זה כלל וכלל הדין דכלי שמלאכתו לאיסור שהביא לעיל סעיף ב'.

והנה בפשטות היינו יכולים לפרש, דזהו דיוק לשונו הזהב, ששלשה מיני מוקצה, דהיינו מדבר בכלי האסור בטלטול מחמת שמלאכתו לאיסור, רק מפני שהוקצה מדעתו, דבזה יש רק ג' מיני מוקצה, מיאוס, והוקצה מלהשתמש שהם מותרים, ומחמת חסרון כיס שאסור.

אבל בספר מ"מ וציונים לשו"ע אדמו"ר על סעיף זה, כתב:
ומוקצה מחמת שהוקצה אותו - לכאורה הכוונה לכל שמלאכתו
לאיסור.

ולפי"ז צ"ל כוונת אדמו"ר הזקן במ"ש שמותר בטלטול היינו
לצורך גופו ומקומו, (כדלקמן סעיף י"ב) ופירוש זה דוחק הוא
לכאורה.

(א) הרי אדמו"ר לא הזכיר הדין דגופו ומקומו עד סעיף כ'.

(ב) איך מערב אדמו"ר מוקצה מחמת מיאוס שמותר תמיד בטלטול
אפי' לצורך הכלי עצמו עם כלי שמלאכתו לאיסור שמותר רק
לצורך גופו ומקומו?

~~~~~

אחרי רבים להטות - ב"ש וב"ה

הת' ישראל לייב ליפשיץ
~ תות"ל 770 ~

א. הגמ' ביבמות (דף י"ד ע"א) מביאה דפליגי רב ושמואל
אם ב"ש עשו כדבריהם עצמם, במה דפליגי על ב"ה או לא, ומקשה
הגמ' שם על ב' השיטות שהרי בעירובין (דף י"ג ע"ב) מובא
שיצאה בת קול ואמרה שהלכה כב"ה, וא"כ באיזה זמן רב ושמואל
חולקים, אם קודם שיצאה הב"ק מה הטעם דמ"ד לא עשו, הרי
עדיין לא נפסק שהלכה כב"ה, וא"כ מדוע ב"ש לא יעשו כדברי
עצמם, ואם הם חולקים לאחר שיצאה הב"ק מה הטעם דמ"ד עשו
כדבריהם, הרי יצאה ב"ק שהלכה כב"ה ואיך ב"ש המשיכו לעשות
כדברי עצמם? ומישבת הגמ' דהמחלוקת היא בין קודם הב"ק, ובין
לאחר הב"ק. לפני הב"ק המחלוקת היא, כיון שגם ללא הב"ק ב"ה
הם רובא, והולכים בתר רובא לכן לא עשו ב"ש כדבריהם עצמם,
ומ"ד עשו ס"ל שאע"פ שב"ה רובא, ב"ש הם חריפים ומחודדים,
ולכן אפי' שהם מועטים לא הולכים בתר רובא, [ולאחרי הב"ק הם
חולקים, דמ"ד לא עשו סובר שהיות שיצאה הב"ק שהלכה כב"ה,
לכן לא עשו ב"ש כדבריהם עצמם, ומ"ד עשו סובר דאין משגיחים
בב"ק ולכן המשיכו ב"ש ועשו כדבריהם עצמם].

ב. והנה אע"פ שיצאה ב"ק שהלכה כב"ה, בכל זאת נחלקו בראשונים כאיזה מ"ד לפסוק באיבע"א דפליגי קודם הב"ק, אף דלכאורה מאי נפק"מ מה עשו ב"ש קודם הב"ק, הרי שוב הלכתא כב"ה, וכלשון א' מן הראשונים מאי דהוה הוה? עם זאת יש נפק"מ והיא במקרה שיש מחלוקת בב"ד, והמיעוט **חריף** מן הרוב האם נאמר גם כאן את הדין הכללי "שאחרי רבים להטות" (שמות כ"ג ב') או לא, ובע"ז תלויה בשני המ"ד בגמ', היות שב"ש היו מיעוט אבל חריפים לכן למ"ד שלא עשו ס"ל אף שהמיעוט חריפים עכ"ז **תמיד** הולכים בתר רובא. ולמ"ד עשו, ס"ל שכשהמיעוט חריף לא הולכים בתר רובא, ואפשר לעשות כהמיעוט, וכמובן מפשטות הגמ' שהם חולקים בסברות אלו.

והחולקים הם, הרמב"ן מביא בשם הגאונים (סנהדרין בסוף, בקטע המתחיל זו ששנינו וכו' בסוף הקטע עיי"ש) שהיות "שקיי"ל בגמ' ביבמות כמ"ד עשו אלמא אם אחד מהם חכם גדול (חריף) מכל חביריו אין דבריו בטלים", עכ"ל. ועד שפסקו כך הדין בעלמא שאם האחד עדיף מן השניים הולכים אחרי מי שנותן טעם לדבריו, גם הריטב"א והמאירי (שם, ובריטב"א ר"ה י"ד ע"ב) פסקו כמ"ד עשו, אלא שס"ל שמוכח מכאן, שכשהמיעוט חריף רוצה עושה כהרוב, רוצה עושה כדברי עצמו שהושוו שניהם, (אך לא שהמיעוט עדיף כהגאונים) וז"ל הריטב"א (ר"ה שם): "דאע"ג דב"ה נפישו טפי, ב"ש מחדדי טפי, וכדאיתא בפ"ק דיבמות דאמר **הרוצה** לעשות כדברי ב"ש עושה, ואע"ג דמאי דהוה הוה, לאשמועינן בכל כיו"ב בשני בתי דינין דעלמא דהני נפישו והני מחדדי כנ"ל", עכ"ל.

אך הש"ך (סו"ס רמ"ב יו"ד, בפלפול בהנהגת או"ה) כתב ע"פ הגהות אשר"י (ע"ז רפ"ק) דאזלינן בתר רובא וז"ל הגהות אשר"י, "אם זה גדול בחכמה וזה במנין, הולכים אחר הגדול במנין", עכ"ל. וכי הש"ך דהוא ס"ל דפסקינן ביבמות (שם) כמ"ד לא עשו ב"ש, שסברתו היא שאע"פ שב"ש חריפי, הולכים בתר רוב, שלכך סובר שלא עשו ב"ש כדבריהם, א"כ בכל מקום אמרינן דהולכים בתר רוב.

ג. והנה שיטות אלו (הגאונים הריטב"א והמאירי) שס"ל שבמיעוט חריף, המיעוט שווה (או עדיף), הוכיחו זאת מכך שיש מחלוקת קודם הב"ק אם ב"ש עשו כדבריהם או לא, והם פסקו כמ"ד עשו, שסיבת שיטתו היא, משום דב"ש חריפים, ואע"פ שב"ה הם

רובא עשו, ולכאורה אחרי שיצאה הב"ק כב"ה, (למ"ד שמשגיחים בב"ק) א"כ יהי מוכח דרוב עדיף בכל מקום, שלכן יצאה הב"ק ונפסקה הלכה ברורה כב"ה? אלא ודאי צ"ל שסברו שיטות אלו שהב"ק דיברה באופן פרטי במחלוקת ב"ש וב"ה, (משום שב"ה היו ענוים והקדימו דברי ב"ש לדבריהם לכן נפסקה הלכה כמותם אבל תמיד ברוב וחר"ף, חר"ף עדיף). אבל לא הוכרע מכאן בכל רוב נגד מיעוט חר"ף, ובכל מקרה אחר י"ל דרוב ומיעוט חר"ף שווים הם (כהריטב"א או חר"ף עדיף כהגאונים) וזאת כמו שלפני הב"ק הבינו כך ב"ש להלכה, שגכן עשו כדבריהם עצמם משום שרוב וחר"ף אפשר לעשות כחר"ף. אבל השיטות החולקים (הגהות אשר"י והש"ך בדבריו) הם ס"ל (שחוץ מכך שפוסקים הם כמ"ד שלא עשו ב"ש כדבריהם שסיבת הדבר שרוב בכ"מ עדיף, אלא) גם לפי מ"ד עשו ב"ש, שהוא משום שחר"ף שווה (או עדיף) מרוב, בכ"ז כ"ז הוא קודם הב"ק, אבל לאחר הב"ק יש לנו בזה בנין שרוב עדיף מחר"ף, ובאמת הש"ך עצמו (שם) כתב בדבריו, שפוסק שתמיד הולכים אחר הרוב, שהוא גם למ"ד עשו ב"ש, כיון שאחר הב"ק כולם מודים דרוב עדיף, וז"ל "ואפילו מ"ד עשו כדבריהם מודים דלאחר ב"ק לא עשו", עכ"ל. (ועיין על אתר ב"ישועות יעקוב" וב"תורת חיים", שגם מפרשים כך הסוגיא, שהב"ק גילתה שרוב עדיף בכ"מ עיי"ש).

ד. והנה בשיטות אלו שס"ל שחר"פים מועטים שווים (או עדיפים) מרוב, מקשה הרמב"ן מהגמ' בב"מ (נ"ט ע"ב) ששם יצאה ב"ק דהלכה כר"א בן הורקנוס נגד רבנן, ואם זאת אמרו שם "דלא בשמים היא", ואין הלכה כר"א. ולכאורה אי אמרינן דחר"ף שווה לרוב (או עדיף), א"כ הרי על ר"א נאמר "שגלוי וידוע דאין כמותו בדורו" ומדוע לא נפסקה הלכה כמותו? (ועוד שהרי יצאה שם ב"ק?) לכן אומר הרמב"ן דהא דאנו אומרים שחר"ף שווה או עדיף מרוב זהו רק ברבים ורבים, אבל לא ביחיד ורבים, שאז וודאי הלכתא כרבים. (וי"ל בזה דהנה כ"י הש"ך (שם) סברת הדבר דאזלינן בתר רוב, דהוא משום "זכותא דרבים עדיף", א"כ ברבים ורבים אפי' מועטים שייך לומר דחר"ף שווה וכו' דלשניהם זכות זו, משא"כ יחיד ורבים, ועיין בזה לקמן).

סיכום הדברים: היוצא דיש לנו ב' שיטות אם מיעוט שווה (או עדיף) מרוב, או דבכ"מ אזלינן בתר רובא, והם ב' השיטות בגמ', וב' השיטות בראשונים שכ"א פוסק כמ"ד אחר בגמ'.

ה. וי"ל שסברת מחלוקתם, אם לומר דבכל מקום ניזל בתר רוב, או נימא דמקום דהמיעוט חריף צריכים להתחשב בדעתם, תלוי בהגדרת העשה ד"אחרי רבים להטות", דכתב החינוך (מצוה ע"ח) "הודיעתנו התורה שריבוי הדעות יסכימו לעולם אל האמת", חזינן דהוא דין **בטעמו**, דרוב בד"כ מטין אל האמת, אבל הרמב"ם בסהמ"צ (עשה קע"ה) כתב "כשתפול מחלוקת בין דייני עירם אם שמעון חייב אם ראובן, נמשך אחר הרוב, והא אמרו יתעלה אחרי רבים להטות" עכ"ל שבדברים אלו לא מודגש דהוא בטעם, אלא דתמיד צריך להמשך אחר הרוב, וכהמשך דבריו "והוא אמרו יתעלה אחרי רבים להטות" דמשמע דהו ג"ה.

ובזה י"ל דחלוקים ב' המ"ד בגמ', וב' השיטות בראשונים (הנמשכים מהם): אי ס"ל דאחרי רבים הוא דין בטעמו, הרי שמובן ומסתבר שכשהמועטים חריפים, י"ל דנליך אחרי המועטים, דאז כלשון החינוך לעיל - החרפים - "יסכימו אל האמת", משא"כ אי ס"ל דאחרי רבים להטות ג"ה היא הרי שבכ"מ אזלינן בתר רובא, ולא נחלק בזה שהמועטים חריפים, וזהו הפלוגתא אם עשו ב"ש כדבריהם, או לאו.

ו. והנה י"ל דאף אי אמרינן דאחרי רבים, הוא דין בטעמו, י"ל דעדיין אפשר שיחלקו אי ב"ש עשו כדבריהם אם לאו, ז"א שאפי' שזהו דין שכלי יש מקום לומר שנלך בכ"ז תמיד אחר הרוב בכמות, וזאת משום דהפלוגתא כמ"ש (יבמות שם) "הגלוני הש"ס" ובלשונו "והנה הפלוגתא דכאן אי עשו וכו' אף דב"ה רובא, מפאת דב"ש מחדדי טפי היא, אי אזלינן בתר רוב האיכות, או דבתר רוב הכמות, דב"ה דהוי רובא היינו רוב בכמות, וב"ש דמחדדי טפי ועיונם חזק וגדול יותר זהו רוב באיכות ודו"ק" עכ"ל. אי"כ אפ"ל דגם מבחי' הדין בטעמו י"ל דרוב הכמות הוא המטה, וע"ד רוב הדעות יסכימו אל האמת, (לשון החינוך) (ואולי י"ל בזה דרוב הדעות היינו רוב הדיעה ז"א רוב הדיעה באיכות, היא המסכימה אל האמת ויש צדדין לכאן ולכאן ואין הכרח). עכ"פ מובן דגם כשהוא דין **שכלי**, י"ל שרוב **בכמות** מכריע.

ז. והנה חזינן שגם לסברא זו "שאחרי רבים להטות" הוא ג"ה. ישנה נפק"מ נוספת, (חוץ מהמובא לעיל בארוכה אי נילך בתר חריפות) והיא מהמובא ברמ"א (חו"מ כ"ה. ב') כלפי הא דפליגי אי רובא חשיב, גם אם טעמי הרוב שהביאו לפסק זה הם

שונים, וז"ל הרמ"א "הולכים אחרי רבים בכל מקום. ואפי' אין הרבים מסכימים מטעם אחד, אלא כל אחד יש לו טעם בפ"ע, הו"ל והם מסכימים לענין הדין, מקרי רבים ואזלינן בתרייהו" א"כ משמע שבכל מקום הולכים אחר הרוב גם כשהטעמים שונים. (ועיי"ש בסמ"ע שהביא הלשון בד"מ מפורש, שבכ"מ אזלינן בתר רוב.) ולפי הנ"ל סיבת הדבר היא משום שזהו ג"ה אין לחלק בין אם הרוב אזלינן מאותו הטעם, או לאו, אלא העיקר שמסכימים להדין, משא"כ אי ס"ל דהוא דן בטעמו, מובן דאפשר לחלק ולומר דאין רוב להטעם, ורק רוב הדעות יסכימו אל האמת, ומשום שהם רוב.

ח. והנה להטעם שזהו ג"ה, יותר יומתק המילים אחרי רבים להטות. דהנה במשנה (אבות פ"ב מ"ו) נאמר על ר"א שמכריע את כולם, אע"פ שהחולקים עליו הם רבים, ולכאורה הרי זה דוגמא שחריף מועט מכריע, והנה השפ"א מקשה היאך נאמר מכריע את כולם, והא לא נפסק (בב"מ נ"ט ע"ב) כמוהו? ומיישב שהא שנאמר מכריע את כולם, פירושו שכלפי החריפות מכריע את כולם, אך לענין הפסק נפסק כרבים, וזהו שנאמר "אחרי רבים להטות" שצריך להטות לרוב אע"פ שמסתבר בהשכל לא כך, וזהו להטעם שהוא ג"ה, ואזלינן בתר רוב אע"פ שלא מסתבר הכי, וזהו מותאם ביותר בלשון להטות, דאל"כ מה הטיי שייך, ע"כ.

ש ו נ ו ת

מגילת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע

הרב אליעזר צבי זאב צירקין

≈ בשם האיגוד כותבי סת"ם דקראון הייטס ≈

בקשר למ"ש הת' א. וו. ש"י בגליון תר"ח בקשר למגילת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, זכיתי לראות צילום מהמגילה הנ"ל, וברור לי שאחד תיקן כמה אותיות שם, ע"י העברת קולמוס, וגם אחד פשט ידו והוסיף קוצים למעלה בימין הגגות של הדל"ת וההי"א, וגם הוסיף קוצים על הב' ראשים של השי"ן והוסיף תג למעלה

בשמאל הפ"א על פניה וגם סתם הפתיחה שם לעשות מהיו"ד
לוא"ו, וגם עשה מהרגל השמאלי דההי"א ליו"ד הפוכה. וגם
עשה מהראש דהנו"ן כפוכה מווא"ו לזי"ן.

כל הנ"ל ברור לי מכמה טעמים. הראשון והעיקר, משום שלא
תיקן כל האותיות, ונשאר הרבה שלא נגע בהם והם כצורת
האותיות שבצילום המגלה שאצלי.

וגם, בהצילום שלי הם כדרוש, ושם יכולים לראות איך
שהתגים אינם בסוף הגג ממש כמו בהב"ת.

ואצלי יש צילום מפרשיות תפילין של הרה"ח ר' מיכאל
דווארקין נ"ע שיכולים לראות ג"כ כל ה"תיקונים" הנ"ל ושמה
ג"כ יכולים לראות שלא נגע בכל האותיות הנ"ל והם כדרוש,
וידוע המעשה בהפרשיות תפילין של הרה"ח ר' שמואל לעווטין
נ"ע שהסופר רצה לתקן פרשיותיו ג"כ, והוא לא נתן לו רשות.

~~~~~

פרפראות מענינא דיומא

הרב טובי' בלוי
≈ מח"ס כללי רש"י ≈
≈ ירושלים ת"ו ≈

בקשר לקונטרס בענין "מקדש מעט - זה בית רבינו שבבבל",
שזכינו לאורו - הרי כמה פרפראות:

"ונרננה ונשמחה" (הנאמר במזמור צדי"ק, וראה בקונטרס
הנ"ל, עמ' י"א) - גימטריא: 770!

"ויצא חוטר מגזע ישי" (הקשור למשיח שבדור הוא רבינו
הקדוש, כמבואר בקונטרס הנ"ל עמ' ו - ז, וכידוע רבינו הקדוש
היה מגזע דוד המלך) - גימטריא: 770. ואגב רבינו הקדוש היה
דור שביעי להלל הנשיא (וראה בקונטרס הנ"ל עמ' י'), כמבואר
בהקדמת הרמב"ם.

ומענין לענין באותו ענין, בקשר לנפלאות של שנה זו והקודמת לה: "אראנו קץ נפלאות" - גימטריא של שמו הקדוש (עם המשפחה) של כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן "ונפלאות אין מספר" (עם הכולל).

~~~~~

המשך תער"ב

הרב שלום יעקב חזן
≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ≈

בהמשך תער"ב ח"ב ע' תתפ"ג, וז"ל בגוכי"ק: וזהו הטעם שבזהר ובסי קבלה מחמירים בהרבה ענינים על הגלי' [בנדפס הוא, בטעות, הגילוי] דתורה, מפני שהגילוי דסתום דתורה יכול להיות דוקא באופן כזה, דעם היות שהדבר מותר ע"פ גלי' דתורה מ"מ אין זה כלי לבחי' הסתום דתורה, וצ"ל חומרא יתירה בכדי להיות כלי לבחי' סתום ופנימיות התורה, עכ"ל.

בכת"י המעתיק דמאמר זה, מחק כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ני"ע תיבת - הגלי', וכתב ע"ז: "הסתום!"

ולכאורה צ"ע בפ"י תיקון זה, דלכאורה צ"ל כהנכתב לראשונה בגוכי"ק - הגלי'?

וע"ד הרמז יש לומר בזה, ובהקדם: כפי שכתוב בסקירה הביבליוגרפית על כתי"ק דההמשך תער"ב (נדפסה בהוספות לח"א שנדפס ז"ע), התעסק כ"ק אדמו"ר ני"ע בכתובת ההמשך וחלוקתו לפרקים עד קרוב לזמן הסתלקותו מעלמא דין, ואולי זוהי גם מהסיבות מה שלא הספיק לחלק את כל ההמשך לפרקים, ונשאר באמצע.

חלוקת הפרקים היא עד סיום ד"ה זה יתנו דש"פ משפטים תרע"ה. עכ"ז עדיין הספיק להוסיף את הגהותיו למאמר שלאחריו ד"ה ויקחו לי תרומה תרע"ה (אלא שלא הספיק לחלקו לפרקים).

בנוסף לחלוקת המאמרים לפרקים, גם בפנים המאמרים, במקום שהי' מצויין למאמרי ההמשך שלפניו - הי' מוחק את הדי"ה וכותב את מספר הפרק.

אך את ב' המאמרים האחרונים שחילקם לפרקים - די"ה וישמע יתרו ודי"ה זה יתנו - עכ"ז השאיר בפנים המאמרים את הצויין לדי"ה ולא הספיק להוסיף את מספר הפרק.

מכ"ז נראה בדרך אפשר, שבעת שאדמו"ר ני"ע חלק את המאמרים לפרקים, הי' זה בגי' שלבים: א) בתחלה הי' מוסיף את ההגהות על המאמר, ב) אח"כ הי' מחלק את המאמר לפרקים, ג) לאחר זה הי' עובר שוב פעם על המאמר ומציין בפנים המאמר את הפרקים במקום הדי"ה.

תיקון הנ"ל על גבי כת"י המעתיק, בתיבת "הסתום" במקום "הגלי" - הוא התיקון האחרון שאדמו"ר ני"ע הוסיף וכתב בהמשך תער"ב, וכנראה הי' זה בימיו האחרונים בחיים חיותו בעלמא דין.

וע"ד הרמז יש לומר בזה בדרך אפשר שבתובה זו גם רמז להסתלקותו: תיבת "סתום" יש לפרשה לבי' תיבות: "סי' תוס", שבשנת הששים לחייו נסתיימה עבודתו הקי' בחיים חיותו בעלמא דין!

~~~~~

מים ואש מורכבים זה מזה (גליון)

הרב ראובן ווייס
~ תושב השכונה ~

בגליון דפי' וישלח ע' 29 הביא י' שאנאוויטש מ"ש בקונט' בד קדש ע' 14 ס"ד: "מים ואש שאינם פשוטים בלתי מורכבים זה מזה, שאז לא היו מתחברים יחד במיצוע כלל, אלא האש יש בו חלק מחלקי יסוד המים והמים יש בו חלק מחלקי יסוד האש דווקא כידוע בספרי הטבע".

והעיר מתו"ח נח ע"א, א': "ולפי"ז אין האש ומים פשוטים בעצם בתחלת הוייתן אלא מורכבים מאחר שיכולים להתחלק ולהוציא מים מאש ואש ממים... ויש בזה חילוקי דעות בס' טבע האחרונים, והאמת הוא שיש מים באש ואש במים" וציין ג"כ לשם י"ג א' בשם ס' הטבע, וכתב שיש לעיין לאיזה ס' הטבע דמכוון.

ולהעיר מהידוע בספרי הטבע דהמים (חומר לח) יש בו ג"כ אנרגי' (אש) [ובפרטיות יותר המים מורכב ממימן (יסוד המים) ופחמן (יסוד האש)] וכמו"כ האש הוא מורכב גם מחומר (מים).

לעילוי נשמת

אבינו הרה"ג הרה"ח מזקני התמימים

מוה"ר אליהו

בן הרה"ח ר' שמעון אהרן ז"ל

סימפסאן

נפטר נר חמישי דחנוכה, כ"ט כסלו ה'תשל"ז

* * *

ולעילוי נשמת

אמנו הרבנית מרת **פרומא איטא**

בת ר' יהושע בנימין ז"ל

נפטרה עש"ק, כ"ד אלול ה'תשכ"ג

* * *

נדפס ע"י בנם

הרה"ת הרה"ח ר' ארי' זאב וזוגתו מרת **חנה באשע**

ומשפחתו שיחיו

סימפסאן

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" — באדיבות
E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648

להצלחה רבה ומופלגה